

Szerző [Juhász Ferenc](#)

Kiadás éve 1977

Műfaj [vers](#)

Kiadás helye Budapest

Kiadó [Szépirodalmi Könyvkiadó](#)

Oldalszám 379

A szócikk szerzője [Széchenyi Ágnes](#)

A hetvenes évek Juhász Ferencének jellegzetes kötete a terjedelmes, vegyes műfajú *Szerelmes hazatántorgás*. Ez a gyűjtemény verspróza-elmélkedések, kortárs-köszöntők, költői játékok (köztük képversek, rajzolt levelek) és interjúk foglalata. Juhász monográfiusa, Bodnár György szerint a kötetben „felbukkan ugyan a nagyvers is, de nem képes áthidalni azt a szakadékot, amely elé a korábbi gazdag évtized után került a költő”. A kötet azonban így is jelképe a hetvenes évtizednek, hiszen „a torokszorító belső és külső válságot éppúgy kifejezi, mint a feloldás vágyát és a némaságba hullt szavak feszítő erejét”. A kötet főként a siratóversek miatt emlékezetes.

A ~ megjelenésének idejére már nyilvánvalóvá vált, hogy bonyolult versszerkezetű, sűrű, a világmindenséget, természettudományt, filozófiát, eszméleti, szociológia, teológiai kérdéseket versbe építő, tobzódó, egyéni jelzős szerkezeteit, metaforáit csak új versolvasási technikával lehet megközelíteni, a hagyományos olvasási mód nem működik. A Juhász-versek eleve többszöri és erősen tudatos olvasást feltételeznek, az első olvasással a tételmondatokat kell kijelölni, megjegyezni, amelyek sokszor életrajzi elemekhez kötődnek. Ezek horgonyozzák le a verset a befogadás menetében, majd újraolvasva figyelmesen el kell különíteni a bővítményeket, a metafora-zuhatagok határait, s összekötni azokat a tételmondatokkal. Mint ahogy a kötet mondja: „Minden, ami a világ, állandóan foglalkoztat engem”, ezért kell az olvasónak is végigjárni a végtelen könyvtárat. Egy interjújában úgy fogalmazott, hogy képeinek tobzódásával „szitává lövi a céltáblát”, hogy elérje a kifejezni kívánt pontosságot. Mint egyik kritikusa, Radnóti Sándor észrevételezi, a Juhászt jellemző biológikum, pontosabban a líra anyagának páratlan kiterjesztése a mikro- és makrokozmoszra tulajdonképpen egyetlen hatalmas, hullámzó metafora, mely gáttalanul és parttalanul csap át egyik poémából a másikba.

A gyűjtemény bevezető prózaversének kulcsmondata egy majdnem tőmondat: „Pedig én hazulról elfutottam.” A közlés jelentését árnyalják az interjúk, amelyek egyikében Juhász elmondja, hogy faluja, Bia „szellemében és természetében épp konzerválódott feudálkapitalizmusa miatt a kiválni akarót és a kiválni akarást gyűlölte: hitem szerint és eszméletem szerint! Én mindig kiválni akartam, mindig el akartam jönni nem a faluból és nem a falutól, de más akartam lenni, mint amire születésem, és a szülői elképzelés eleve rendeltetett.” S mert a faluban elterjedt ennek híre, „rendkívül sok és nagy megaláztatás ért[e] az emberektől, az ott élőktől”. Ennek ellenére „a visszafelé-utat, tehát az emberek szívéhez való utat” próbálta és próbálja keresni. „Mondják, sokat és sokszor, hogy én mindig a halottakról írok, nagyon sokat írok temetőkről. Igen, létem elemi izgalma is a halottak! Is. [...]

Meg is találtam az alvilági utat és vissza is találtam az emberek szívéhez” – vallja Hegyi Bélának, a Vigilia szerkesztőjének, az itt, e kötetben is újraközölt interjújában. Ennek az útnak a leírása a kötet címadó verse. Csakhogy ehhez az úthoz még egy súlyos teher járult, feleségének öngyilkossága, akinek szintén átkozódó katedrális emel versprózában, s visszatérően a kötet még számtalan egyéb helyén. Az öngyilkosság mögött álló skizofrénia, a társadalomból kivetett, meg nem értett fél- vagy egészen beteg József Attila és Latinovits Zoltán sorsa kap a kötetben katedrális, amelyet egyszerre káromol és fél Juhász Ferenc.

A címadó *Szerelmes hazatántorgás* némiképp magyarázza a különben talányos, egyéni képalkotási kapcsolatokat: „S két éve korhadozik a földben, két éve már, aki az Asszonyom volt! Maga is föld már. Az Én Asszonyom! Szerelmes hazatántorgásom hát boldog *visszavagyódás*, józan boldog tántorgás hazafelé, Biára, ahol születtem, porlékony és zöld pikkelyekkel benőtt Óriás Haltest szülőfalumba, akinek elátkozott gyomrában éltem, szörcsögve-fuldokolva kiszíva az olajos, zsíros, mirigyes váladékos savas *gyomortartalomból* a levegőt, mint magzat, ahogy a magzat-burok forró vizében lélegzik lebegvén kuporodva. És nem véletlenül mondok hasonlatul óriás zöld-pikkelyzetű [...] *Halat*: mert földig-érő, mohos nádtető-bajszú szülőházam (a gyerekkori) zöld mohagombával és kék mohakorongokkal betenyészett [...] a kiskert földig és udvar-gyöpig lezuhogó nádhajzatú gyerekkorházam tövében *hatalmas tó* volt”. Az idézett részlet csak a legegyszerűbb gondolatársítás bemutatására képes. A prózavers a temetőt idézi, mint annyiszor a Juhász-művek.

A kötet záródarabja a *Latinovits Zoltán koporsója kívül-belül teleírva, mint az egyiptomi múmia-bábok*. A megrázó vers párversét a Juhással együtt induló Nagy László írta meg, a címe *Gyászom a Színészkirályért*. A vers – szemben a kötet döntő többségével – kötött formában íródott, négysoros, keresztrímes. A versben egy szintre emeli felesége – az irodalomtörténész – Juhász Erzsébet halálát és a színész pusztulását, mintegy megátkozva őket. „Te Asszony-zseni, Kis Depresszió, s te, Skizofrén Gyémánt-társam! / Nem zokogok! // Mert gyáva, hazug, kurva, rongy mind, aki más szívére dönti / választott halálát [...]Te Asszony, Skizofrén Aranykard, Végső Aranytokban, / Kék Nőstény-Megváltó. / S te Férfi, Mániás-Depressziós Kristálycsillag az Élet-Iszonyban! / Bohóc-Kikiáltó!” A befejező sorok előtt négy, majd egy sorban, a formát követve huszonötször(!) ismétli monoton a „Halál!” szót, hogy aztán – kétes erővel és hitellel – a túlélő megvert diadalát jelentse be: „Nem vagy: szerelmem! / Kannibál-szívem kitépett emberszívet rág, embercsontot mar, emberhullát zabál: / ím: győzedelmem!”

Juhász Ferenc kötete döntően a körülöttünk ólálkodó halálról, a depresszióról és annak feloldhatatlanságáról szól. Nem kívülről beszél: ő is végigjárta ezeket a poklokat. De mindig volt ereje, ha másra nem, káromkodva-átkozva szembefordulni az önpusztítás csábításával.

– Irodalom

- Bodnár György: *Juhász Ferenc*. Bp., 1993, Balassi.
- Baránszky-Jób László: *Képanyelv és világkép* Ady Endre, József Attila és Juhász Ferenc költészetében. *Új Írás*, 1978. 4. sz.

- Kabdebó Lóránt: Juhász Ferenc: Szerelmes hazatántorgás. *Magyar Nemzet*, 1978. május 14.
- Radnóti Sándor: Halál-líra. *Kritika*, 1984. 1. sz.
- Radnóti Sándor: Válasz bírálóimnak. *Kritika*, 1984. 4. sz.